

ریشه‌های ساواک: امنیت ملی یا منافع خارجی؟

۱۷ مرداد ۱۴۰۴ ساعت ۲۰:۴۲

در حالی که سازمان‌های اطلاعاتی در سراسر جهان معمولاً در سایه فعالیت می‌کنند و از دید عموم پنهان می‌مانند، ساواک در ایران مسیری متفاوت را در پیش گرفت. این سازمان که با همکاری ایالات متحده و اسرائیل تأسیس شد، به جای پنهان کاری، به شکلی آشکار در زندگی شهروندان مداخله می‌کرد و حتی مانند پلیس وارد درگیری‌ها می‌شد. اما چه عواملی به شکل‌گیری این سازمان و اقدامات جنجالی آن منجر شد؟ ریشه‌های تأسیس ساواک را باید در تبعات کودتای ۲۸ مرداد ۱۳۳۲ و نگرانی‌های ناشی از گسترش کمونیسم در منطقه جستجو کرد؛ عواملی که به تعریف جدیدی از مفهوم امنیت در ایران و نیاز به تشکیل یک سازمان اطلاعاتی منسجم و قدرتمند برای حفظ منافع قدرت‌های خارجی در خاورمیانه انجامید.

همه کشورها برای حفظ امنیت داخلی و خارجی خود از دستگاه‌های اطلاعاتی ویژه‌ای استفاده می‌کنند که ماهیتی متفاوت از پلیس و ارتش دارد. این نیروها عمدتاً مخفی‌اند و در زندگی روزمره شهروندان به شکلی آشکار ظهور و بروز نمی‌یابند. اگرچه ساواک این قاعده را شکست. ساواک به شکلی آشکار به مقابله با شهروندان می‌پرداخت و همچون پلیس وارد منازعات می‌شد. سازمانی که توسط ایالات متحده و اسرائیل تأسیس شد. اما مسئله مهم این است که زمینه‌های تأسیس ساواک چه بود؟ «در شکل‌گیری ساواک به عنوان یک سازمان اطلاعاتی و امنیتی، علل و عوامل مختلف داخلی و خارجی موثر بود. کودتای ۲۸ مرداد ۱۳۳۲ به عنوان نمونه‌ی بارز و علنی دخالت قدرت‌های بیگانه خود تبعاتی داشت که از جمله‌ی آن ارائه تعریف جدیدی از مقوله‌ی امنیت بود؛ و گسترش کمونیسم یکی از جدی‌ترین تهدیدها برای منافع آمریکا در شرایط تاریخی پس از کودتا به شمار می‌رفت. بنابراین برای حفظ امنیت ملی ایران که در حقیقت به معنی حفاظت از منافع آمریکا در خاورمیانه بود. دولت آمریکا ضرورت تشکیل سازمانی واحد و منسجم و در عین حال جوابگو را تشخیص داده بود. سازمانی که بتواند وظایف و کارکرد نهادهای اطلاعاتی و امنیتی پیشین یعنی شهربانی رکن دوم ارتش و فرمانداری نظامی را به انجام رساند.»

منبع: حشمت الله سلیمی، شکنجه به روایت شکنجه‌گران ساواک، تهران، مرکز اسناد انقلاب اسلامی، ۱۳۸۷، ص ۲۵ - ۲۶

آدرس مطلب :

<https://www.cafetarikh.com/news/50167/ریشه-های-امنیت-ساواک-یا-منافع-خارجی>